Ба Шурои диссертатсионии 6D.КОА-019
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, ш. Душанбе, кучаи Буни Ҳисорак)

ТАҚРИЗИ

роҳбари илмӣ ба диссертатсияи Камолов Хуршедулло Субҳонқулович дар мавзӯи «Татбиқи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар Қисми умумии қонунгузории ҷиноятии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.08 – Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷрои ҷазои ҷиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ)

Мавзуи таҳқиқоти диссертатсионии Камолов Хуршедулло Субҳонқулович «Татбиқи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар Қисми умумии қонунгузории ҷиноятии Тоҷикистон» мубрам ба ҳисоб рафта, барои илми ҳуқуқшиносӣ аҳамияти ҳам назариявӣ ва ҳам амалӣ дорад.

Раванди ҷаҳонишавӣ ва рушди муносибатҳои ҳуқуқии байнидавлатӣ талаб менамояд, ки дар марҳилаи муосири инкишофи ҳуқуқи байналмилалӣ бештари муносибатҳое, ки дар ибтидо мавзуи танзими ҳуқуқи дохилидавлатиро ташкил медоданд, аз тарафи ҳуқуқи байналмилалӣ ба танзим дароварда шаванд. Ҳуқуқи байналмилалӣ ва дохилидавлатӣ муносибатҳои соҳаи танзими мавзуи муштаракро ба танзим дароварда, дар ин самт, фаъолона ҳамкорӣ менамоянд. Зимнан, механизми иртиботи онҳо асосан дар доираи ҳуқуқи миллӣ муайян карда мешавад. Аз ташкили дахлдори ин механизм ноил гардидани мақсадҳои танзими ҳуқуқии байналмилалӣ ва миллии муносибатҳои ҷамъиятӣ, ки ба объекти ҳардуи низоми ҳуқуқӣ мансуб мебошанд, вобастагӣ дорад. Андешаҳои илман асоснок дар хусуси табиат ва шаклҳои ҳамкории ҳуқуқии байналмилалӣ ва миллӣ дар бештари мавридҳо асоси муайян

намудани воситаҳо ва тарзҳои амалисозии меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар ҳудуди давлат, ташаккули механизми ҳуқуқӣ-миллии таъмини амалисозии меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалиро ташкил медиҳанд. Ҳангоми омоданамоии лоиҳаҳои қонунҳои дахлдор маҳз чунин андешаҳои илмии асоснок ба роҳбарӣ гирифта мешаванд.

Бояд қайд намуд, ки татбиқи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар қонунгузории ҷиноятӣ яке аз проблемаҳои мураккаби ҳуқуқи дохилидавлатӣ ба ҳисоб меравад. Дар робита ба ин, бояд мавқеи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар низоми ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин, ҳудуди татбиқи онҳо дар ҳуқуқи ҷиноятии Тоҷикистон ва таносуби онҳо ҳангоми танзими муштараки муносибатҳое, ки ба объекти ҳуқуқи ҷиноятӣ мансуб мебошанд, муайян карда шавад.

Гарчанде, ки баъзе ҷанбаҳои ин масъала дар корҳои илмии олимони ватанӣ ва хориҷӣ мавриди таҳқиқ қарор гирифтаанд, вале ҳанӯз ҳам қисме аз онҳо ба таҳқиқоти минбаъда ниёз доранд. Зеро дар адабиёти ҳуқуқӣ ҳанӯз ҳам табиати ҳуқуқии баъзе институтҳо, ки меъёрҳои онҳо дар заминаи ҳуқуқи байналмилалӣ ташаккул ёфтаанд, нодуруст тавзеҳ дода мешаванд ва бо назарияи муосири ҳуқуқи байналмилалӣ мухолифат менамоянд. Дар ин маврид, асосан, дарки категорияҳои худиҷрошавандагӣ ва худиҷронашавандагии меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи ҷиноятӣ мушкил мебошад. Масъалаҳои амали бевоситаи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалии хусусияти ҳуқуқи ҷиноятӣ дошта, таносуби ҳуқуқи ҷиноятии байналмилалӣ ва миллӣ ва монанди инҳо ба таври мухталиф ҳал карда мешаванд. Бахусус, масъалаи мавқеи ҳуқуқии санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ дар низоми қонунгузории миллӣ ва бартарияти меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ нисбат ба меъёрҳои ҳуқуқи дохилидавлатӣ аз ҷумлаи масоили баҳсбарангез буда, дар атрофи онҳо муқаррароти қонунгузорӣ ба таври мухталиф тавзеҳ дода мешавад.

Таҳқиқоти диссертатсионӣ бамаврид буда, дар он масъалаҳои муҳими қисман ҳалнагардидаи илми ҳуқуқшиносӣ баррасӣ гардида, аз нигоҳи диссертант масъалаҳои татбиқи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар қисми умумии қонунгузории ҷиноятии Тоҷикистон: масоили амали бевоситаи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалии хусусияти ҳуқуқи ҷиноятӣ дошта дар қисми умумии қонунгузории ҷиноятӣ, арзёбӣ шудаанд. Маҳз дар ин бора дар натиҷаи таҳқиқоти худ Камолов Хуршедулло Субҳонқулович хулосабарорӣ намудааст, ки он қобили дастгирӣ мебошад.

Мақсади таҳқиқоти диссертатсионӣ таҳлили маҷмуии масъалаҳои мавқеъ ва аҳамияти меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар низоми ҳуқуқи Тоҷикистон, таносуб ва ҳамкории меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ ва дохилидавлатӣ, татбиқи меъёрҳои алоҳидаи ҳуқуқи байналмилалӣ дар Қисми умумии қонунгузории ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин, таҳия ва пешниҳод намудани тавсияҳои илмӣ доир ба такмили меъёрҳои ҳуқуқи миллӣ бо мақсади амалисозии самараноки муқаррароти санадҳои ҳуқуқии байналмилалии эътирофнамудаи Тоҷикистон мебошад.

Дар робита ба мақсади таҳқиқот, ҳамзамон доираи муайяни вазифаҳо низ муқаррар шудаанд, ки ҳалли назариявӣ ва амалии онҳо мазмуну мухтавои таҳқиқоти диссертатсионии мазкурро ташкил медиҳанд. Аз ҷумла:

- Таҳлил намудани муқарраротӣ қонунгузории миллӣ ва амалияи ҳуқуқтатбиқнамоӣ ҷиҳати муайян кардани мавқеи меъёрҳо ва принсипҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар низоми ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- Муайян намудани аҳаммияти меъёрҳо ва принсипҳои ҳуқуқи ҷиноятии байналмилалӣ барои инкишофи ҳуқуқи ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- Таҳлил ва баррасӣ намудани асосҳои назариявӣ ва меъёрӣ-ҳуқуқии тапосуби ҳуқуқи байналмилалӣ ва дохилидавлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- Таҳлил ва муайян намудани татбиқи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар вазифа ва принсипҳои қонунгузории ҷиноятӣ;

- Таҳлили татбиқи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар меъёрҳои Қисми умумии қонуни ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистоп оид ба амали қонуни ҷиноятӣ дар замон ва макон;

- Муайян намудани татбиқи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар меъёрҳои дигари Қисми умумии қонуни ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- Коркард ва таҳия намудани пешниҳодҳои дахлдор оид ба татбиқи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар Қисми умумии қонунгузории ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Объекти таҳқиқот диссертатсионӣ. Объекти таҳқиқотро масоили мубрами татбиқи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар Қисми умумии қонунгузории ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил медиҳанд.

Мавзуи таҳқиқоти диссертатсионӣ. Мавзуи таҳқиқоти диссертатсиониро меъёрҳои қонунгузории амалкунанда (конститутсионӣ, ҷиноятӣ, мурофиаи ҷиноятӣ), санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки объекти танзими меъёрҳои онҳо ба объекти танзими меъёрҳои Қисми умумии қонунгузории ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқ аст, инчунин меъёрҳои қонунгузории ҷиноятии хориҷӣ ва қарорҳои Пленуми Суди Олии ҶТ вобаста ба масъалаҳои матраҳшаванда, ҳамзамон нашриёти илмӣ (таҳқиқотҳои диссертатсионӣ, монографияҳо, адабиёти таълимӣ ва м.и.), ки ба масъалаҳои таҳлилшаванда алоқаманд мебошанд, дар бар мегирад.

Навгонии илмии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар он ифода меёбад, ки дар илми ҳуқуқи ҷиноятии Тоҷикистон ягона таҳқиқоти илмие мебошад, ки дар асоси қонунгузории амалкунанда анҷом ёфта, бевосита ба татбиқи меъёрҳои ҳуқуқии байналмилалӣ дар Қисми умумии қонунгузории ҷиноятӣ бахшида шудааст. Таҳлилу мулоҳиза ва хулосабарорӣ атрофи андешаҳои

олимони ҳуқуқшинос аз рӯйи ҷанбаҳои мухталифи проблемаи ишорашуда дар марҳилаи муосири инкишофи илми ҳуқуқи байналмилалӣ, истифодаи усули сохторӣ-низомнокӣ ҳангоми таҳқиқоти таносуби ҳуқуқи ҷиноятии байналмилалӣ ва миллӣ имкон медиҳад, ки як қатор пешниҳодҳо доир ба мукаммалгардонии қонунгузории ҷиноятӣ ва ҳалли баъзе масъалаҳои назариявӣ коркарду манзур карда шаванд.

Асосҳои методологии таҳқиқот. Асоси методологии таҳқикотро муносибати комплексиву низомнок ба таҳлили масъалаҳои мубрами татбиқи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар Қисми умумии ҳуқуқи ҷиноятии Тоҷикистон ташкил медиҳад. Ҳангоми гузаронидани таҳқиқот усулҳои умумиилмӣ ва махсуси илмии зерин истифода гардиданд: мантиқӣ-расмӣ, сохторӣ-низомӣ, муқоисавӣ-ҳуқуқӣ, таърихӣ-ҳуқуқӣ, мантиқӣ-дедуктивӣ ва ғ.

Асосҳои назариявии таҳқиқот. Асосҳои назариявии таҳқикоти диссертатсиониро пажуҳишҳои олимони ватанӣ ва хориҷӣ оид ба назарияи умумии ҳуқуқ, ҳуқуқи байналмилалӣ, ҳуқуқи ҷиноятии байналмилалӣ, ҳуқуқи ҷинояти миллӣ, ҳуқуқи мурофиаи ҷиноятӣ ва соҳаҳои дигари ҳуқуқ ташкил медиҳанд. Вобаста ба масъалаҳои таҳқиқот монографияҳо, китобҳои дарсӣ, мақолаҳои илмӣ, фишурдаҳои конференсияҳои илмӣ-амалии сатҳи ҷумҳуриявию байналмилалӣ мавриди омӯзиш ва натиҷагирӣ қарор гирифтанд.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот. Аҳамияти назариявии таҳқикот дар он зоҳир мегардад, ки натиҷаҳои бадастомада низоми донишҳои мавҷударо оид ба масъалаҳои тавсифи умумии меъёрҳои ва принсипҳои ҳуқуқи байналмилалӣ ва татбиқи назариявӣ ва амалии онро дар институтҳои алоҳидаи Қисми умумии қонунгузории ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷамъбаст ва густариш медиҳад. Гузашта аз ин, муқарраротӣ назариявии таҳияшуда ҳангоми тадқиқоти минбаъдаи татбиқи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар Қисми умумии қонунгузории ҷиноятӣ аз ҷониби дигар муҳаққиқон истифода шуда метавонад. Ҳамин тавр, аз руйи натиҷаҳои бадастомада, ба чунин хулосаи асоснок омадан мумкин аст,

ки таҳқикоти мазкур метавонад дар рушди минбаъдаи илми ҳуқуқи ҷиноятии байналмилалӣ, ҳуқуқи ҷиноятӣ ва конунгузории ҷиноятии миллӣ саҳми сазоворро гузошта, дар баробари ин баҳри бартараф намудани норасоиҳои ҷойдоштаи амалияи ҳуқуқтатбиккунӣ ёрӣ расонад. Аҳамияти амалии диссертатсия дар он ифода меёбад, ки хулосаву пешниҳодоти дар диссертатсия таҳиянамудаи муаллиф метавонанд оид ба такмили минбаъдаи конунгузории ҷиноятӣ дар самти татбиқи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар амалияи ҳуқуққабулкунӣ ва ҳуқуқтатбиққунӣ мавриди истифода қарор дода шаванд. Ҳамчунин, таҳқиқоти мазкур метавонад дар раванди амалигардонии меъёрои ҳуқуқи байналмилалӣ давр вазифа ва принсипҳои қонунгузории ҷиноятӣ ва дигар институтҳои алоҳидаи қонунгузории ҷиноятӣ мусоидат намояд.

Маводи тахқиқоти диссертатсионӣ метавонад дар ҷараёни таълим дар муассисаҳои олӣ ҳангоми тадриси фанҳои ҳукукшиносӣ-ҳуқуқи ҷиноятии байналмилалӣ ва ҳуқуқи ҷиноятии миллӣ истифода шавад.

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Диссертатсия аз феҳристи ихтисорот, муқаддима, ду боб ва шаш зербоб, хулоса, тавсияҳо ва рӯйхати адабиёт (маъхазҳо) иборат мебошад. Ҳаҷми умумии диссертатсия 234 саҳифаро дар бар мегирад.

Саҳми шахсии довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ бо он муайян карда мешавад, ки натиҷаҳои илмии таҳқиқоти диссертатсионӣ, аз ҷумла хулосаҳои назариявӣ, таклифу пешниҳодҳо ва нуктаҳои илмие, ки ба ҳимоя пешниҳод карда мешаванд, метавонанд дар ҷодаи рушд ва такмили конунгузории ҷиноятӣ, инчунин амалияи хукуктатбиққунии мақомоти ҳифзи ҳуқуқ саҳми бориз дошта бошанд.

Таҳқиқоти диссертатсионӣ ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ аст.

Аз ин ру, таҳқиқоти диссертатсионии Камолов Хуршедулло Субҳонқулович «Татбиқи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар қисми

умумии қонунгузории ҷиноятии Тоҷикистон» сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.08–Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷрои ҷазои ҷиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) мебошад.

Роҳбари илмӣ:
доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
профессори кафедраи ҳуқуқи
ҷиноятӣ ва муқовимат бо
коррупсияи факултети ҳуқуқшиносии
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон **Сафарзода А.И.**
Суроға: 734023, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, м. Буни Ҳисорак
Тел.: (+992) 918408600

Имзои Сафарзода А.И.-ро тасдиқ мекунам:
Сардори РК ва КМ ДМТ **Тавқиев Э.Ш.**
«16» 02 2023 с.